

Швец В. Є.

*к.е.н. доцент, Львівський національний університет
ім. Івана Франка, Україна; e-mail: shwe@ukr.net*

Демків Х. С.

*аспірантка, Львівський національний університет
ім. Івана Франка, Україна; e-mail: kristinkademkiv@yandex.ru*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ АНТИКВАРІАТУ (ДОСВІД ЕКСПЕРТНОГО ОПИТУВАННЯ)

Анотація. Однією з прогалин обліково-аналітичного забезпечення в Україні є діяльність підприємств на ринку антикваріату. На прикладі результатів експертного опитування розкрито сутність, роль і значення предметів антикваріату для потреб обліку в контексті посилення безпеки діяльності підприємств та збереження історико-культурної спадщини.

Ключові слова: антикваріат, анкета, аукціон, безпека, інвестиції, купівля, продаж, сприйняття.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 7, бібл.: 6.

Shvets V.

PhD in Economics,

*Associate Professor of Department of Accounting and Auditing,
Lviv National University named after Ivan Franko, Ukraine; e-mail: shwe@ukr.net*

Demkiv K.

PhD student,

Department of Accounting and Auditing,

Lviv National University named after Ivan Franko, Ukraine; e-mail: kristinkademkiv@yandex.ru

ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE SECURITY ON ANTIQUES MARKET (EXPERIENCE OF EXPERT SURVEY)

Abstract. One of the gaps of accounting and analytical support in Ukraine is business activity on the antiques market. For example, results of expert survey reveals the nature, role and importance of antiques for accounting purposes in the context of strengthening security of business activity and preservation of historical and cultural heritage.

In strengthening the economic security of enterprises in the market of antiques important role played by accounting and analytical support, which is formed primarily in the true and correct reflection of operations in accounting antiques and protects the company from the risk of additional material losses.

The results of the expert survey graduate students of the specialty "Accounting and audit" have shown they are not enough awareness in matters of antiques and nature of possible transactions in the market that activity in future specialists will complicate the process of perception and reliable recording and reporting such transactions. Hence, it will cause a threat to companies that link their activities to the market of antiques in making effective management and investment decisions.

Key words: antiques, questionnaire, auction, security, investment, purchase, sale, perception.

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 7; bibl.: 6.

JEL Classification: D83, M40.

Швец В. Е.

*к.э.н. доцент, Львовский национальный университет
им. Ивана Франко, Украина; e-mail: shwe@ukr.net*

Демкив К. С.

*аспирантка, Львовский национальный университет
им. Ивана Франко, Украина; e-mail: kristinkademkiv@yandex.ru*

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ КОМПАНИЙ НА РЫНКЕ АНТИКВАРИАТА (ОПЫТ ЭКСПЕРТНОГО ОПРОСА)

Аннотация. Одной из пробелов учетно-аналитического обеспечения в Украине является деятельность предприятий на рынке антиквариата. На примере результатов экспертного опроса раскрыта сущность, роль и значение предметов антиквариата для нужд учета в контексте усиления безопасности деятельности предприятий и сохранения историко-культурного наследия.

Ключевые слова: антиквариат, анкета, аукцион, безопасность, инвестиции, покупка, продажа, восприятия.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 7, библиограф.: 6.

Вступ. Важливим етапом облікового процесу є сприйняття господарських явищ і процесів, які здійснює підприємство. Правильне сприйняття об'єктів обліку знижує ризики допущення помилок, що сприяє посиленню економічної безпеки підприємств унаслідок зменшення втрат через фінансові санкції контролюючих органів. Особливо це стосується операцій з антикваріатом, яким у фаховій літературі з бухгалтерського обліку, аналізу і контролю не достатньо приділено уваги. Виходячи з таких міркувань, виникла думка провести експертне опитування серед студентів останнього року навчання за спеціальністю облік і аудит. Реалізація цієї ідеї сприяє загостренню уваги над проблемами розвитку в Україні сучасного за світовими мірками ринку антикваріату. Адже, це один із сегментів економічної системи, який почав досліджуватися у зв'язку з ринкоорієнтованими реформами бо у командно-адміністративній економіці ринок антикваріату функціонував напівлегально і асоціювався у населення з контрабандою. Формування якісного обліково-аналітичного забезпечення підприємств на ринку антикваріату сприятиме не тільки зміцненню їх безпеки, але й дозволить створити систему селекціонування для збереження найбільш цінних предметів історико-культурної спадщини в Україні.

Мета статті. Запропонована стаття є спробою провести аналіз сприйняття поняття “антикваріат”, його змісту та призначення за результатами експертного опитування студентів-випускників спеціальності “облік і аудит”.

Результати. Експертне опитування, яке було проведено у 2008 році серед студентів заочної форми навчання, ставило за мету визначити рівень обізнаності та сприйняття антикваріату майбутніми обліковцями. Для отримання інформації було проведено опитування у формі анкетування, з такими питаннями:

1. Що відносять до предметів антикваріату?
2. Для чого купують антикваріат?
3. Де найчастіше купують антикваріат?
4. Як часто Ви купували антикваріат?
5. Хто найчастіше купує антикваріат?
6. Чи законною в Україні є торгівля антикваріатом?
7. Чи потрібні в Україні магазини торгівлі антикваріатом?
8. Якщо б Ви мали дуже цінний антикваріат, що б Ви зробили?
9. У випадку потреби продати цінний предмет антикваріату, як Ви б поступили?
10. Чи правильно, що держава здійснює контроль за переміщенням антикваріату через кордон?

Кожен з опитаних мав вказати свою стать та вік. Загальна кількість опитаних склала 120 осіб. Розподіл соціально-демографічних характеристик досліджуваних представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Соціально-демографічні характеристики опитаних

№ п/п	Характерна ознака	Кількість опитаних	Частка у %
1.	Вік:		
	- 20-21 років	39	32.5
	- 22-23 років	48	40.0
	- 24-27 років	13	10.83
	- 28-38 років	7	5.83
2.	Стать:		
	- жіноча	104	86.67
	- чоловіча	16	13.33

Як видно за даними таблиці 1, серед опитаних переважає молодь віком 22-23 роки, або 40 %. Переважна більшість опитаних жіночої статі (86,67%), що є характерним для структури студентів-обліковців.

Перше питання анкети присвячене визначенню поняття “антикваріат”. Згідно з відомим словником Н. Вебстера, антикваріат походить від лат. *antiquus*, у значенні старий, античний [1]. Більшість джерел трактують антикваріат, як старовинну річ, що підлягає колекціонуванню, а оскільки зміст терміну практично ідентифікують у часовому критерії тому пропонувались варіанти відповіді у двох межах: 50 і 100 років (табл. 2).

Таблиця 2

Що відносять до предметів антикваріату?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Частка у %
1.	Речі яким 50 років	23	19.7
2.	Речі яким 100 років	97	80.83

Відповідно до проведеного експертного опитування 80.83 % опитаних вважають антикваріатом речі, яким 100 років, а лише 19.7 % – речі, яким 50 років. Водночас, слід згадати, що згідно українського законодавства, антикварними речами вважають культурні цінності, створені понад 50 років тому [2]. Екстраполюючи таке сприйняття антикваріату сьогоденнішими випускниками у їх майбутню фахову діяльність, можна припустити, що лише кожен п'ятий бухгалтер готовий правильно відобразити такі об'єкти в обліку.

Згідно з результатами проведеного опитування думки студентів, щодо призначення антикваріату розподілились таким чином: 31.66 % студентів висловились, що антикваріат призначений для колекціонування; 29.17% - вважали за доцільним його використання у якості предметів інтер'єру; 24.17% опитаних сприймають антикваріат як предмет інвестицій; 15% вважають антикваріат чудовим варіантом для подарунку (табл. 3).

Таблиця 3

Для чого купують антикваріат?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Частка у %
1.	Для подарунків	18	15.0
2.	Для колекцій	38	31.66
3.	Як предмети інвестицій	29	24.17
4.	Як предмет інтер'єру	35	29.17

У передкризовий 2008 рік, ставлення до антикваріату є неоднозначним. Такі результати опитування свідчать, що більшість схильні традиційно розглядати антикваріат суто як предмети колекціонування, а не ефективну форму інвестування.

При цьому, потрібно зауважити, що антикваріат в якості предметів колекціонування сприймали особи з вищим та середній рівнем достатку. Не виключено, що переломним моментом у з'ясуванні доцільності інвестування у предмети антикваріату в Україні стала фінансова криза. Якщо придбані речі не втратили своєї вартості під час кризи, відповідно довіра до них зросла, і, навпаки. У посткризовий період, за показниками щорічних звітів аукціонного дому Sotheby's, консолідовані продажі почали в нормувуватись, а саме: у 2010 році цей показник становив 4,8 млрд. \$, у 2011 р. – 5,8 млрд. \$, а у 2012 р. – 5,4 млрд. \$ [3].

Стереотип використання антикваріату як предмету колекціонування підтверджується результатами відповідей на ще одне з питань анкети - хто найчастіше купує антикваріат. Дані опитування показали такі результати: 86.67% вважали, що антикваріат купують колекціонери, 10% - музеї, і лише 3.33 % - підприємці (табл. 4).

Таблиця 4

Хто найчастіше купує антикваріат?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Часка у %
1.	Колекціонери	104	86.67
2.	Підприємці	4	3.33
3.	Музеї	12	10.0

Зрозуміло, що при такому сприйнятті операцій з придбання предметів антикваріату майбутні обліковці всіляко будуть їх уникати для полегшення своєї роботи. Результати експертного опитування засвідчили також, що серед опитаних, лише 1.67% часто купують предмети антикваріату і можуть себе вважати колекціонерами, натомість 19.7% купували антикваріат всього один раз, а переважна більшість (79.17%) ніколи не купували предметів антикваріату.

На час опитування, у 2008 році, варіанти купівлі-продажу предметів антикваріату відрізняється від реалій 2015 р. Як видно з даних на рисунку 1 найбільш популярним місцем купівлі предметів антикваріату станом на 2008 р. були магазини – 30,83%, а купівля-продаж через мережу Інтернет - на останньому місці з результатом 12,5%.

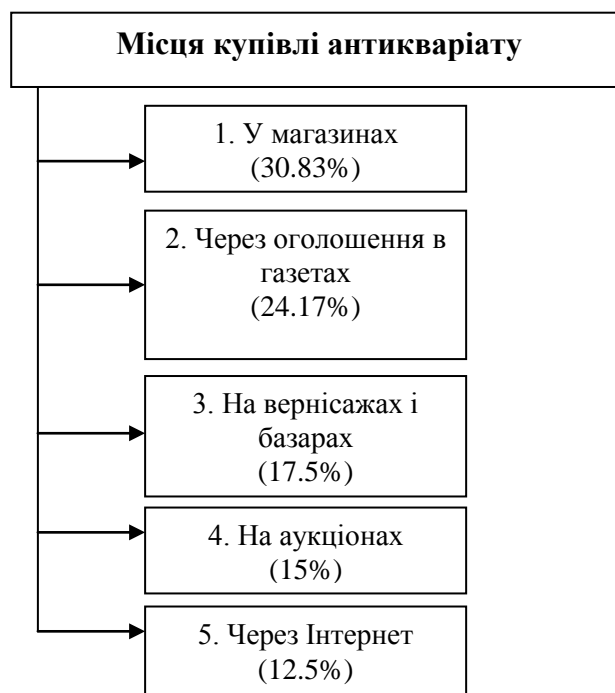

Рис. 1. Місця купівлі антикваріату в Україні, ((у %), авторське дослідження)

Наступне питання стосувалось доцільності використання магазинів для торгівлі предметами антикваріату в Україні. За даними опитування 91.76% вважали функціонування таких магазинів необхідним, і тільки 8.33% не бачили у них потреби (рис. 2).

Рис.2. Необхідність антикварних магазинів, ((у %), авторське дослідження)

На сьогоднішній день, з розвитком і поширенням глобальної мережі Інтернет як і у світі, так в Україні, методи купівлі-продажу товарів і послуг, в тому числі й антикваріату, зазнали суттєвих змін. Найбільш популярними світовими аукціонами з продажу антикваріату є Sotheby's та Christie's. В Україні для купівлі-продажу предметів антикваріату в останні роки найбільш популярними стають Інтернет-аукціони: Violity та Aukro.ua. Водночас магазинна торгівля предметами антикваріату залишається актуальною тому, що у віртуальній мережі не завжди є можливість достовірно оцінити автентичність товарів і стан їх збереженості. А ці фактори найбільше впливають на ціну предметів антикваріату. Торгівля на вернісажах і "блошиних" ринках у порівнянні з магазинною, викликає меншу довіру покупців через більший ризик придбати фальшивий антикваріат. Натомість купівля антикваріату через газетні оголошення вже практично не застосовується у сучасному світі.

Ще одне із запитань анкети передбачало з'ясувати відношення майбутніх фахівців до власних предметів антикваріату, тобто, що вони з ними б зробили. Переважна більшість, а саме 75 % зберігали б такий предмет, 20 % продали б його, а 5% передали б у музей (табл. 5).

Таблиця 5

Якщо б Ви мали дуже цінний антикваріат, що б Ви зробили?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Часка у %
1.	Зберігав(ла)	90	75.0
2.	Продав(ла)	24	20.0
3.	Передав(ла) у музей	6	5.0

Ці результати обнадіюють. Адже таке сприйняття предметів антикваріату відповідає переконанню майбутніх фахівців у тому, що цей об'єкт обліку принесе вигоду у майбутньому (його вартість з часом зросте).

Головною проблемою формування цивілізованого ринку антикваріату в Україні є недостатня його прозорість, що на нашу думку у значній мірі спричинено відсутністю нормативно-правової бази його регулювання за сучасною європейською моделлю. Це стосується такої моделі функціонування ринку антикваріату, де б поєднувалась вільна і прозора торгівля з пріоритетністю прав придбання шедеврів державними музеями.

Виходячи з таких позицій було сформовано питання в анкеті, щодо законності торгівлі антикваріатом в Україні. Згідно відповідей опитаних, лише 58.33% упевненні,

що торгівля антикваріатом в Україні є законною, 39.17% не володіють інформацією з цього питання, а 2.5% з опитаних вважають таку діяльність незаконною (табл. 6).

Таблиця 6

Чи законною в Україні є торгівля антикваріатом?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Часка у %
1.	Так	70	58.33
2.	Ні	3	2.5
3.	Не знаю	47	39.17

Швидше за все таке сприйняття успадковане від командно-адміністративної системи управління економікою колишнього СРСР, де ринок антикваріату знаходився у тіні, а водночас правляча партійна верхівка, завуальовуючи свої дії очищенням від ідеологічно шкідливих експонатів, безконтрольно здійснювала розкрадання музейних фондів та їх продаж за кордон. На сьогоднішній день, основним нормативним документом, що містить визначення антикваріату з незначним переліком речей, є “Правила торгівлі антикварними речами” [2]. Також даними правилами визначені основні вимоги щодо організації торгівлі антикварними речами у роздрібній торговельній мережі та на аукціонах, що спрямовано на забезпечення належного рівня обслуговування та збереження історичних цінностей. Більш деталізований перелік творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату передбачений Українським класифікатором товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) [4]. Пояснення УКТ ЗЕД побудовані на основі пояснень до Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2012 року (Explanatory notes Harmonized commodity description and coding system) і пояснень до Комбінованої номенклатури Європейського Союзу [5].

Останнє питання анкети стосувалось доцільності державного контролю за переміщенням предметів антикваріату через кордон (табл. 7).

Таблиця 7

Чи є доцільним контроль з боку держави за переміщенням антикваріату через кордон?

№ п/п	Відповідь	Кількість опитаних	Часка у %
1.	Так	107	89.17
2.	Ні	13	10.83

Як видно за даними таблиці 7, переважна більшість опитаних студентів, а саме 89.17% вважають правильним, що держава контролює переміщення антикваріату через кордон і лише 10.83% вважають такі дії – недоцільними. В Україні переміщення антикваріату через кордон регулюється Митним кодексом України, а також Законом України "Про вивезення, ввезення та переміщення культурних цінностей" [4,6]. На нашу думку контроль держави за переміщенням антикваріату є надзвичайно важливим та актуальним, з врахуванням сучасних реалій. Роль майбутніх фахівців з обліку, які правильно сприймають предмети антикваріату, може сприяти зміцненню безпеки підприємства, яке повинно належним чином оцінювати предмети антикваріату, а особливо з огляду як попереднього джерела надходження, так і майбутньої їх перспективи. Адже предмети сумнівного походження можуть нанести підприємству значні втрати. Це стосується також і продажу цінних у історико-культурному плані речей особам які вивезуть їх за кордони України.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

1. У зміцненні економічної безпеки підприємств на ринку антикваріату важливу роль відіграє обліково-аналітичне забезпечення, яке формується насамперед у

достовірному і коректному відображенні операцій з антикваріатом у бухгалтерському обліку, а також забезпечує підприємство від ризиків додаткових матеріальних втрат.

2. Результати експертного опитування студентів-випускників зі спеціальності “облік і аудит” показали їх не достатню інформованість у питаннях сутності антикваріату та імовірних операцій на цьому ринку, що в діяльності майбутніх фахівців ускладнюватиме процес достовірного сприйняття й відображення в обліку та звітності таких операцій. А відтак, це спричинятиме певні загрози підприємствам, які пов'язують свою діяльність з ринком антикваріату в прийнятті ефективних управлінських та інвестиційних рішень.
3. Важливим кроком в обліково-аналітичному забезпеченні операцій на ринку антикваріату є формування законодавчої бази, яка б відповідала нормам європейського права. Завдяки досконалій нормативно-правовій базі можна забезпечити ефективність обліково-аналітичного забезпечення операцій з предметами антикваріату.

Такі кроки сприятимуть підвищенню інтересу підприємницьких структур до інвестицій у предмети антикваріату, сприятиме зміцненню їх безпеки на цьому ринку, що сприятиме формуванню як приватних колекцій так і збереженню національної культурної спадщини в Україні.

Література

1. Antique [Text]. Def. 2. : Webster's English Dictionary. – 5th ed. – 2009.
2. Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами [Електронний ресурс] : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29.12.2001 р. № 322/795. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0058-02.
3. Щорічна фінансова звітність аукціонного дому Sotheby's [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sothebys.com/en.html>.
4. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : від 13.03.2012 р. № 4495-VI. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
5. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] : наказ Міністерства доходів і зборів від 14.01.14 № 15. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62995.html>.
6. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей [Електронний ресурс] : закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2015

© Швець В. С., Демків Х. С.

References

1. Webster's English Dictionary. (2009). (5th ed).
2. Order of the Ministry of Economy and European integration in Ukraine, Ministry of Culture in Ukraine. (2001, December). *Approval of Trade regulations of antiques*. Available at <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/z0058-02>
3. *Financial reports from official site of Sotheby's*. (2015, March). Available at <http://www.sothebys.com/en.html>
4. *Customs Code of Ukraine*. (2012, March). Available at <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page>
5. Order of the Ministry of Ministry of income in Ukraine. (2014, January). *On approval of Explanations to Ukrainian goods classification of foreign economic activity*. Available at <http://www.sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektamzed/klasifikatsiya-tovariv/62672.html>
6. Law of Ukraine. (1999, September). *On export, import and return of cultural property*. Available at <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>

Received 16.03.2015

© Shvets V., Demkiv K.